

Автентичният текст на Ангорския договор (Държавен вестник, година XLVIII, София, вторник, 17 август 1926 година).

М-ство на външнитѣ работи и на изповѣданията

УКАЗЪ

№ 3

НИЕ БОРИСЪ III

СЪ БОЖИЯ МИЛОСТЪ И НАРОДНАТА ВОЛЯ

ЦАРЪ НА БЪЛГАРИТЪ

Обявяваме на всички Наши вѣрноподаници, че XXI-то обикновено Народно събрание, презъ третата му редовна сесия, въ 95-то заседание, държано на 27 май 1926 год., гласува и прие,

Име утвърдихме и утвърдяваме спогодбитѣ между България и Турция, подписани въ Ангора на 18 октомври 1925 год., а именно:

Договоръ за приятелство

между

България и Турция.

България,

отъ една страна,

и

Турция,

отъ друга страна,

еднакво и искрено желаючи да установятъ и да затвърдятъ връзкитѣ на искрено приятелство между Царство България и Турската Република, и проникнати отъ еднаквото убеждение, че отношенията между дветѣ Държави, веднъжъ установени, ще послужатъ за преуспѣването и благосъстоянието на тѣхнитѣ респективни нации, решиха да сключатъ единъ договоръ за приятелство и за тази цель назначиха за свои пълномощници както следва:

Негово Величество Царя на Българитѣ: Господниѣ Симоенъ Радевъ, Извънреденъ Пратеникъ и Пълномо-

М-ство на външнитѣ работи и на изповѣданията

УКАЗЪ № 3

НИЕ БОРИСЪ III
СЪ БОЖИЯ МИЛОСТЬ И НАРОДНАТА ВОЛЯ
ЦАРЬ НА БЪЛГАРИТЪ

Обявяваме на всички Наши вѣрноподаници, че XXI-то обикновено Народно събрание, през третата му редовна сесия, въ 95-то заседание, държано на 27 май 1926 год., гласува и прие,

Ние утвърдихме и утвърдяваме спогодбитѣ между България и Турция, подписани въ Ангора на 18 октомврий 1925 год., а именно:

Договоръ за приятелство
между
България и Турция.

България,

отъ една страна,

и

Турция,

отъ друга страна,

еднакво и искрено желаючи да установятъ и да затвърдятъ връзкитѣ на искрено приятелство между Царство България и Турската Република, и проникнати отъ еднаквото убеждение, че отношенията между дветѣ Държави, веднѣжъ установени, ще послужатъ за преуспѣването и благосъстоянието на тѣхнитѣ респективни нации, решиха да сключатъ единъ договоръ за приятелство и за тази цель назначиха за свои пълномощници както следва:

Негово Величество Царя на България: Господинъ Симеонъ Радевъ, Извънреденъ Пратеникъ и Пълно-

мощень Министеръ на България въ Вашингтонъ, и **Председателя на Турската Република:** Тевфикъ Кямиль Бей, Държавенъ Подсекретаръ на Министерството на Външнитъ Работи въ Ангора;

Които, следъ като си съобщиха пълномощията, намѣрени въ добра и надлежна форма, се съгласиха върху следнитъ разпореждания:

Членъ 1.

Ще съществува ненакърняемъ миръ и искрено и вѣчно приятелство между Царство България и Турската Република.

Членъ 2.

Високитъ Договоращи Страни сж съгласни да установятъ дипломатическитъ отношения между дветъ Държави съобразно съ принципитъ на международното право; Тъ се съгласяватъ щото дипломатическитъ Представители на всѣка отъ тѣхъ, при условие на взаимность, да се ползватъ въ територията на другата съ третирането, осветено отъ общитъ принципи на международното право.

Членъ 3.

Високитъ Договоращи Страни сж съгласни да сключатъ една Търговска Конвенция, една Конвенция за установяване и единъ Договоръ за арбитражъ.

Членъ 4.

Настоящият договоръ ще бжде ратифициранъ и ратификациитъ ще бждатъ размѣненн въ Ангора по възможность по-скоро. Той ще влѣзе въ сила на петнадесетия день следъ размѣната на ратификациитъ.

Членъ 5.

Протоколътъ, приложенъ къмъ настоящия Договоръ, съставлява нераздѣлна часть отъ него.

Въ удостовѣрение на което, респективнитѣ пълномощници подписаха настоящия договоръ и сложиха върху него печатитѣ си.

Изготвенъ въ Ангора, въ двоенъ екземпляръ, на 18 октомврий 1925 година.

(п.) Симеонъ Радевъ.

(п.) Тевфикъ Кямилъ.

Протоколъ
приложенъ къмъ Договора за приятелство,
подписанъ между България и Турция.

А.

Дветѣ Правительства се задѣлжаватъ помежду си да осигурятъ, респективно, на мюсюлманскитѣ малцинства въ България, ползуването отъ всички разпореждания за покровителството на малцинствата, уговорени въ Ньойския договоръ, и на българскитѣ малцинства въ Турция — отъ разпорежданията за покровителството на малцинствата, уговорени въ Лозанския договоръ.

България признава на Турция и Турция признава на България всичкитѣ права относно клаузитѣ за малцинствата, дадени на Силитѣ, подписали Ньойския и Лозанския договори.

Забележка. Считатъ се като принадлежащи къмъ българското малцинство турскитѣ подданици отъ християнско вѣроизповѣданіе, чийто матеренъ езикъ е българскиятъ.

Б.

Турското Правителство признава качеството на български подданици на всички българи, родени върху територията на Турция отъ 1912 год., които, следъ като сж се изселили въ България до подписването на настоящия протоколъ, сж придобили българското подданство възъ основа на вътрешното законодателство въ сила въ Царството.

Българското правителство признава качеството на турски подданици на всички мюсюлмани, родени въ границитъ на България отъ 1912 год., които, следъ като сж се изселили въ Турция до подписването на настоящия протоколъ, сж придобили турското подданство възъ основа на вътрешното законодателство въ сила въ Републиката.

Омжженитъ жени ще следватъ подданството на своитъ съпрузи, а децата, на възрасть по-малко отъ 18 години, това на бацитъ имъ.

Разбира се, че турскитъ и български подданици отъ дветъ горепоменати категории запазватъ правата на собственность върху имотитъ си, находящи се респективно въ България и Турция, освенъ категориитъ, поменати въ чд. В.

Ако нъкои българи, родени върху европейската територия на Турция, изключая Цариградъ, които, следъ като сж се изселили въ България, биха поискали да се установятъ отново въ горепоменатата територия, Турското Правителство си запазва пълна свобода да даде или да откаже за всъки отдѣленъ случай своето съгласие.

Българското Правителство си запазва точно същото право по отношение на мюсюлманитъ, родени въ присъединенитъ къмъ България презъ 1913 год. окръжи и изселили се въ Турция, въ случай, че тъ биха желали да се установятъ отново въ горепоменатата територия.

Забележка. За целитѣ на настоящия протоколъ, подѣ думата Цариградъ, се разбиратъ административнитѣ подраздѣления на Префектурата подѣ това име, тѣй както тѣ сѣ опредѣлени сѣ законъ отъ 1912 г.

В.

Недвижимитѣ имоти, отъ какъвто и да е видъ, принадлежащи на българитѣ отъ европейската територия на Турската Република, сѣ изключение на Цариградъ, които сѣ се изселили въ България следъ 5/18 октомврий 1912 г. до подписването на настоящия Протоколъ, както и недвижимитѣ имоти, отъ какъвто и да е видъ, принадлежащи на мюсюлманитѣ отъ териториитѣ на Отоманската империя, откъснати вследствие на балканската война, които сѣ се изселили въ Турция следъ 5/18 октомврий 1912 год. до подписването на настоящия Протоколъ, ще останатъ собственостъ на държавата, въ чиято територия тѣ се намиратъ.

Г.

Недвижимитѣ имоти, отъ какъвто и да е видъ, находящи се въ България и принадлежащи на турски поданици, или находящи се въ Турция и принадлежащи на български подданици, които оставатъ извънъ приложението на предидущия членъ, ако законнитѣ имъ собственици не ги владѣятъ по настоящемъ, ще бждатъ върнати на тѣзи последните, на правоимеющитѣ или на тѣхнитѣ пълномощници. Всички мѣрки и изключителни разпореждания, които, по какъвто и да било причина, сѣ били приложени върху тѣзи имоти, ще бждатъ отмѣнени веднага следъ влизането въ сила на настоящия Протоколъ.

Приходитѣ отъ имотитѣ, които сѣ били секвестрирани, ще бждатъ изцѣло внесени на тѣхнитѣ собственици.

Въ случай, че имотитѣ сѣ заети отъ заселници или

отъ мѣстни жители, на заинтересуванитѣ собственици ще бѣде даденъ единъ справедливъ наемъ.

Заинтересуванитѣ ще трѣбва да установятъ предъ надлежнитѣ сѣдебни учреждения на респективнитѣ страни чрезъ всички законни доказателства, обстоятелството, че сѣ напуснали мѣстопроизхождението си преди 5/18 октомврий 1912 г.

Разбира се, че горнитѣ клаузи споредъ случая, за който се отнасятъ, се прилагатъ сѣщо и за имотитѣ на лицата, посочени въ първитѣ две алинеи на § Б.

Д.

Правата, придобити преди присъединяването на новата българска територия, както и сѣдебнитѣ актове и официални книжа, изходящи отъ компетентнитѣ органи на Отоманската империя, ще бѣдатъ зачитани и ненакърняеми до законно доказване на противното.

Е.

Дветѣ договорящи страни сѣ съгласни да считатъ като престанали да сѣществуватъ и изгубили всѣкава валидность, разпорежданията на Цариградския договоръ и неговитѣ приложения, освенъ ония, които определятъ границата между дветѣ държави.

Ж.

Писмото отправено отъ Българския Пълномощникъ до Турския Пълномощникъ, досежно начина за прилагане закона за трудовата поземленна собственостъ спрѣмо турскитѣ подданици въ България, съставлява нераздѣлна частъ отъ настоящия протоколъ и ще влѣзе въ сила въ сѣщото време като него.

З.

Мжчнотиитѣ, които биха изникнали по прилагането на настоящия протоколъ, ще бѣдатъ предметъ на

дипломатически преговори между дветеъ Правительства.

Съставенъ въ Ангора, въ двоенъ екземпляръ, на 18 октомврий 1925 година.

(п) Симеонъ Радевъ.

(п) Тевфикъ Кямилъ.

Долуподписанитъ Български и Турски Делегати-Пълномощници се събраха днесъ, на 18 октомври 1925 г., въ Министерството на Външнитъ работи, въ Ангора, за да пристъпятъ къмъ подписване на актоветъ, които сж били предметъ на преговори между дветеъ Правительства, а именно: единъ договоръ за приятелство, единъ протоколъ-приложение, който съставлява нераздѣлна часть отъ него и една конвенция за установяване.

Признавайки ползата отъ едно по-точно опредѣленіе смисъла на чл. „Г“ отъ протокола-приложение и за да не остане никакво съмнение върху взаимната добра воля на тѣхнитъ Правительства, тѣ заявяватъ, отъ тѣхно име, че връщането на имотитъ, предвидено въ клаузитъ на този параграфъ, ще бжде извършено безъ да бжде повдигнато отъ едната или другата страна никакво възражение.

Настоящиятъ протоколъ се изготви въ двоенъ екземпляръ.

(п) Симеонъ Радевъ.

(п) Тевфикъ Кямилъ.

Ангора, 18 Октомврий 1925 г.

Господинъ Пълномощникъ,

Удовлетворявайки желанието, което благоволихте да изявите презъ течение на нашитѣ преговори, имамъ честь да потвърдя на Ваше Превъзходителство, че моето Правителство се задължава да прилага напълно по отношение на имотитѣ на турскитѣ подданици въ България, иззети възъ основа на закона за трудовата поземленна собственостъ, споразумението, което то е сключило съ Сърбо-Хървато-Словенското Кралство по прилагането на този законъ.

Моля приемете, Господинъ Пълномощникъ, увѣрение въ високата ми почитъ.

(п.) Симеонъ Радевъ.

Тевфикъ Кямилъ Бей,
Държавенъ Подсекретаръ при Министерството на
Външнитѣ Работи.

Тукъ.

Конвенция
за установяване между България и Турция

България,

отъ една страна,

и

Турция,

отъ друга страна,

въодушевени отъ желанието да опредѣлятъ условията за установяване на българскитѣ подданици въ Турция и на турскитѣ подданици въ България, решиха да сключатъ една конвенция и, за тази целъ, назначиха за свои пълномощници, а именно:

Негово Величество Царя на Българитѣ:

Господинѣ **Симеонѣ Радевѣ**, Извънреденѣ Пратеникѣ и Пълномощенѣ Министърѣ на България въ Вашингтонѣ; и

Председателя на Турската Република:

Тевфикѣ Кямилѣ Бей, Държавенѣ Подсекретарѣ при Министерството на Външнитѣ Работи въ Ангора; които следѣ като си съобщиха пълномощията, намѣрени въ надлежна и редовна форма, се съгласиха върху следнитѣ разпореждания:

Чл. 1.

Поданицитѣ на всѣка една отѣ Договорящитѣ Страни ще иматѣ право да се установяватѣ и пребиваватѣ върху територията на Другата, и ще могатѣ, следователно, да отиватѣ, да дохождатѣ и свободно да се движатѣ като се съобразяватѣ съ сѣществувашитѣ въ страната закони и правилници.

Чл. 2.

Договорящитѣ Страни приематѣ, че нѣма да се прави никаква пречка на доброволното изселване на турцитѣ отѣ България и на българитѣ отѣ Турция.

Изселницитѣ ще иматѣ право да отнесатѣ съ себе си движимия имотѣ и добитѣка си и да ликвидиратѣ недвижимитѣ си имоти напълно свободно.

Тѣзи, които не биха искали да ликвидиратѣ недвижимитѣ си имоти, преди окончателното имѣ заминаване, ще трѣбва да го направятѣ въ срокѣ отѣ две години отѣ изселването имѣ.

Вѣ едно последующе споразумение между дветѣ Правительства ще се уреди начина, по който заинтересуванитѣ ще изнесатѣ полученото отѣ ликвидацията на тѣхнитѣ имоти.

Чл. 3.

Поданицитѣ на всѣка отъ Договорящитѣ Страни ще иматъ, върху територията на Другата, наравно съ мѣстнитѣ поданици, правото да упражняватъ всѣкакъв видъ промишленостъ и търговия, и да се отдаватъ на всѣкакви занаяти и професии, съ изключение на тѣзи, които сж запазени за мѣстнитѣ поданици по силата на съответнитѣ закони и правилници, а въ Турция — по силата на дълговремененъ обичай (пристанищни хамали, гемиджии и пр.)

Поданицитѣ на всѣка една отъ Договорящитѣ Страни нѣма да плащатъ за пребиваването и установяването си върху територията на Другата, както и за упражняването върху тази територия на всѣкакъв видъ търговия, промишленостъ, занаятъ или професия, никакъв данъкъ, такса или тегоба, отъ каквото и да е естество, други или по-високи отъ тѣзи, събирани отъ мѣстнитѣ поданици.

Поданицитѣ на всѣка една отъ Договорящитѣ Страни не ще бждатъ подложени, върху територията на Другата, по отношение на личността имъ, тѣхнитѣ имоти, права и интереси, както и по отношение на придобиването, владението и ползването на казанитѣ имоти, или по отношение на тѣхното прехвърляне чрезъ отстъпване, преминаване или наследство, на никаква тегоба, такса или данъкъ, прекъ или косвенъ други или по високи отъ ония, които могатъ да бждатъ налагани на мѣстнитѣ поданици.

Чл. 4.

Въ случай, че една отъ Договорящитѣ Страни, било вследствие, на законна присжда, било възъ основа на законитѣ и правилницитѣ за полицията, за нравствеността, за санитарната полиция или за просията било по причина на вжтрешна или външна сигурностъ на Държавата, би изгонила чрезъ поединични мѣрки,

поданицитѣ на другата Договораща Страна, тази последната се задѣлжава да ги приеме. Превозътъ до границата на изгоненитѣ лица ще бѣде въ тяжесть на страната, която ги изгонва.

Чл. 5.

Поданицитѣ на всѣка една отъ Договоращитѣ Страни, при условие на взаимность, ще иматъ върху територията на Другата, правото да придобиватъ, владеятъ и отчуждаватъ всѣкакъвъ видъ движими и недвижими имоти, съ изключение на полскитѣ имоти, като се съобразяватъ съ законитѣ и наредбитѣ на страната. Тѣ ще могатъ да разполагатъ съ тѣхъ, чрезъ продажба, размѣна, дарение, завещание или по другъ нѣкои начинъ, както и да влизатъ въ владение по наследственъ редъ, по силата на закона или вследствие на разпореждания приживѣ или по завещание.

Тѣ не ще бѣдатъ облагани, въ никой отъ горепоменатитѣ случаи съ тегоби, такси или данъци, подѣ каквото и да е наименование, други или по-високи отъ тѣзи, които сѣ или ще бѣдатъ установени за мѣстнитѣ поданици.

Чл. 6.

Поданицитѣ на една отъ Договоращитѣ Страни не ще подлежатъ върху територията на другата на никаква военна повинность, било въ сухопѣтнитѣ или морски войски, било въ народната милиция или гвардия, нито на нѣкакво задѣлжение или тегоба, замѣстващи военната повинность.

Тѣ ще бѣдатъ освобождени отъ всѣкакъвъ принудителенъ заемъ. Тѣ ще бѣдатъ сѣщо тѣи освобождени отъ всѣкакво парично плащане, събирано за военни цели и което не ще бѣде законно наложено на мѣстнитѣ поданици.

Чл. 7.

Дружествата, анонимни и други, търговски и индустриални, които имат дружественото си седалище върху територията на една от Договорящите Страни и които сж учредени съгласно съ законитѣ на тази страна, ще бждатъ признавани сжщо като редовно учредени върху територията на другата страна и тѣхната правоспособность и тѣхното право да завеждатъ дѣла ще бждатъ определени съгласно съ законитѣ на страната, отъ която произхождатъ. Тѣ ще иматъ право, при условие на взаимность, и като се подчиняватъ на законитѣ на страната, да се установяватъ върху територията на другата страна, да упражняватъ тамъ всѣкакъвъ видъ промишленость и търговия и да придобиватъ всѣкакъвъ видъ движими имоти, както и недвижимитѣ имоти, необходими за функционирането на дружеството, като се подразбира въ този случай, че придобиването не е преката цель на дружеството.

Разбира се, че България ще има право да забранява установяването на дружества, упражняващи нѣкои видове промишленость или търговия, които предъ видъ характера имъ на обществена полза, сж или ще бждатъ подложени на специални ограничения прилагани въ всички страни. Въ този случай, Турция, предъ видъ на условие на поменатата взаимность, ще има право да не допуца на своята територия, българскитѣ дружества, упражняващи сжщия видъ индустрия или търговия.

Дружествата, анонимни или други, търговски и индустриални, на всѣка една отъ Договорящите Страни, не ще могатъ въ никой случай да бждатъ облагани, поради упражнението на търговията или промишлеността въ територията на другата, съ налози, такси, данъци или тегоби, подъ каквото и да е наименование, други или по-високи отъ тѣзи, които сж или ще бждатъ изисквани отъ мѣстнитѣ дружества.

Чл. 8.

На поданицитѣ на всѣка една отъ Договорящитѣ Страни не ще могатъ, въ територията на Другата, да се отчуждаватъ имотитѣ имъ, нито сѣщитѣ поданици ще могатъ да бждатъ лишавани, даже временно, отъ ползуванетоъ отъ имотитѣ си, освенъ по законно призната причина отъ обществена полза и срещу заплащане на едно справедливо и предварително обезщетение. Никакво отчуждаване не може да стане безъ предварителна разгласа.

Чл. 9.

Поданицитѣ на всѣка една отъ Договорящитѣ Страни ще се ползуватъ върху територията на Другата, за всичко, което се отнася до сѣдебното и законното покровителство на тѣхната личностъ и тѣхнитѣ имоти, съ сѣщото третиране, като мѣстнитѣ поданици.

Следователно, тѣ ще иматъ свободенъ и лесенъ достѣпъ предъ сѣдилищата и ще могатъ да завеждатъ дѣла при сѣщитѣ условия, както мѣстнитѣ поданици, подъ резерва на разпорежданията, отнасящи се до обезпечение сѣдебнитѣ разноси (*cautio iudicatum solvi*) и за безплатната сѣдебна помощъ, които ще се опредѣлятъ отъ местното законодателство до уреждането на тѣзи въпроси чрезъ една специална конвенция, която ще се сключи между дветѣ Страни.

Чл. 10.

По отношение на личното състояние, т. е., по всички въпроси досежно брака, съпружеската общностъ, развода, временната раздѣла на съпружитѣ, зестрата, бащинството, произхождението, усиновяването, дееспособността на лицата, пълнолѣтието, настойничеството, опекунството, запрещението; досежно движимоститѣ, правото за наследяване по завещание или по закона (*ab intestat*) подѣлба и ликвидация; и изобщо по семейното

право на поданицитѣ на Договоращитѣ Страни, ще бждат единствени компетентни националнитѣ сждилища или други национални власти установени въ страната, отъ която зависятъ казанитѣ поданици.

Настоящото разпореждане не накърнява специалнитѣ права на консулитѣ по отношение на гражданското състояние, произтичащи отъ международното право или отъ частнитѣ споразумения, които биха били сключени, нито пъкъ правото на сждилищата на респективнитѣ страни да изискватъ и да получаватъ доказателства относно въпроситѣ, признати по-горе като такива отъ компетентността на националнитѣ сждилища или власти на заинтересуванитѣ страни.

Чл. 11.

Настоящата конвенция ще влезе въ сила единъ месецъ следъ датата на размѣната на ратификациитѣ и ще трае 4 години. Ако Конвенцията не е денонсирана отъ едната или другата Високо Договораща Страна най-малко 6 месеца преди изтичането на казания периодъ отъ 4 години, тя ще остане въ сила до като бжде денонсирана. Денонсирането ще произведа своето действие следъ изтичането на единъ срокъ отъ 6 месеца.

Чл. 12.

Настоящата Конвенция ще бжде ратифицирана и ратификациитѣ ѝ ще бждатъ разменени въ Ангора, по възможность по-скоро.

Въ удостоверение на което, респективнитѣ пълномощници подписаха настоящата конвенция и поставиха върху нея печатитѣ си.

Изготвена въ Ангора, въ двоенъ екземпляръ, на 18 октомврий 1925 година.

(п) Симеонъ Радевъ,
(п) Тевфикъ Кямилъ.

Заповѣдваме да се облѣкътъ съ държавния печатъ казанитѣ спогодби, да се обнародватъ въ „Държавенъ вестникъ“ и да се турятъ въ действие.

Изпълнението на настоящия указъ възлагаме на Нашия Министъръ на външнитѣ работи и на изповѣданията.

Издаденъ въ София, на 8 юний 1926 год.

На първообразния съ собствената на Негово Величество рѣка написано:

„БОРИСЪ III“

Приподписалъ,
Управляющъ Министерството на външнитѣ работи и на изповѣданията,

Министъръ-председателъ и министъръ на вътрешнитѣ работи и народното здраве:

А. Ляпчевъ

Първообразниятъ указъ е облѣченъ съ държавния печатъ и зарегистрированъ подъ № 1807 на 12 августъ 1926 г.

Пазителъ на държавния печатъ,

Министъръ на правосъдието: **Д-ръ Т. Кулевъ**

На първообразния съ собствената на Негово Величество Царя рѣка написано:

„Одобрено БОРИСЪ III“

Докладъ до Негово Величество Царя

№ 1163

Ваше Величество,
Съгласно чл. 45 отъ Конституцията на Българското царство, имамъ честь да помоля Ваше Величество

да благоволите да утвърдите, чрезъ подписване приложения тукъ указъ, спогодбитъ между България и Турция, подписани въ Ангора на 18 октомврий 1925 год. и одобрени отъ XXI-то обикновено Народно събрание, презъ третата му редовна сесия, въ 95-то заседание, държано на 27 май 1926 год., а именно: договоръ за приятелство между България и Турция; протоколъ-приложение къмъ сѣщия договоръ, съставляващъ нераздѣлна часть отъ него; протоколъ относно тълкуването на членъ „Г“ отъ протокола-приложение; нота отъ българския пълномощникъ до турския пълномощникъ относно имотитъ на турскитъ поданици въ България, иззети възъ основа на закона за трудовата поземелна собственостъ; конвенция за установяване между България и Турция.

София, 7 юний 1926 год.

Управляющъ Министерството на външнитъ работи
и на изповѣданията,

Министъръ-председатель, министъръ на вътрешнитъ работи и народното здраве:

А. Ляпчевъ